

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 2. Utrùm S. Thomas senserit voluntatem à Deo physicè prædeterminari
ad actus liberos, & capaces meriti & demeriti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

Nota. In nostra hypothesi, motio divina, qua voluntas hominis ad actum salutarem efficaciter movetur, est ex natura sua repudiabilis; & ita considerata etiam secundum omnia sua intrinseca, nec habet, nec habere potest, nisi contingentem connexionem cum actu salutari, ad quem movet, & quocum proinde non est infallibiliter connexa, nisi prout subest scientiæ infallibili, qua Deus prænovit voluntatem hominis, si tali modo tangatur & moveatur, Deo tangenti & moventi consensuram esse sic, ut posset non consentire, si vellet. Unde non est efficax, nisi prout subest scientiæ infallibili, qua Deus, &c. atque ita sic est efficax, ut possit à voluntate hominis impediri ejus efficacia. Hinc voluntas hominis, in nostra hypothesi, etiam efficaciter mota & excitata à Deo, potest cum entitate motionis divinæ conjungere negationem actus salutaris, ad quem movetur. Hinc in nostra hypothesi, verè & propriè potest homo abjicere motionem divinam, resistere motui divinæ, dissentire, si velit, motui divinæ, cui consentit absque ulla antecedenti ad consensum alligatione.

At verò in hypothesi Prædeterminantium, motio divina efficax est intrinsecè, & ex natura sua irrepu- diabilis, & ita est essentialiter connexa cum actu, ad quem movet, proindeque essentialiter efficax. Unde ejus efficacia non magis potest impediri, quam mutari & corrumpi possunt rerum essentia; quod tamen est absolute impossibile. Hinc in hypothesi Prædeterminantium, voluntas hominis nullatenus impedire potest efficaciam motionis divinæ, & ita nullatenus potest cum entitate motionis divinæ conjungere negationem actus, ad quem efficaciter movetur; sicque in nullo vero & proprio sensu potest abjicere motionem divinam, resistere motui divinæ, dissentire, si velit, motui divinæ, cui consentit, utpotè saltem natura prius, quam consentiat, antecedenter ad consensum obligata per motionis divinæ intrinsecam & essentialem irrepu- diabilitatem.

ARTICULUS II.

Utrum S. Thomas senserit voluntatem à Deo physice prædeterminari ad actus liberos, & capaces meriti & demeriti.

RESPONSIO.

Non ita sensit.
Prob. Ex commentar. in 2. Sent. dist. 25. q. 1. art. 1. ad 3. ubi responder in hunc modum: *Deus operatur in omnibus, ita tamen quod in unoquoque secundum ejus conditionem: unde in rebus naturalibus operatur sicut ministrans virtutem agendi, & sicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat; sed tamen determinatio actionis & finis in potestate liberi arbitrii constituitur. Unde remanet sibi dominium sui actus, licet non ita, sicut primo agenti.* Quibus verbis S. Thomas docet, 1. Deum operari in omnibus causis creatis secundum earum conditionem & exigentiam. 2. Et ita Deum non solum ministrare virtutem agendi causis necessariis, sed etiam eas determinare ad talem actionem; libero verò hominis arbitrio ministrare quidem virtutem agendi, atque in illo operari ut agat, at non illud determinare ad talem actionem, sed hanc determinationem in illius potestate relinquere. 3. Et idcirco liberum arbitrium retinere dominium sui actus, quamvis non agat, nisi si dependenter à Deo, non solum ministrante virtutem agendi, sed etiam in ipso operante natura prius, quam agat. Unde sequitur tantum, quod non talè actuum suorum dominium habeat, quale habet causa prima, quæ se ipsa determinat ad agendum, & agit independentè à quavis alia causa, virtutem agendi ministrante, aut in ipsa, natura prius, quam operetur, operante.

2. S. Thomas in eundem librum Sentent. dist. 39.

quæst. 1. art. 1. in O. *Aliquis actus est ab aliquo dupliciter, uno modo tam secundum substantiam actus, quam secundum determinationem agentis ad actum, & hoc propriè in potestate agentis esse dicitur, ut est in voluntate. Ipsa enim potentia voluntatis, quantum in se est, indifferens est ad plura: sed quod determinatè exeat in hunc actum vel in illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate.* Ex S. Doctore, illud in genere dicitur esse in potestate agentis, quod est ab agente non solum quantum ad substantiam, sed etiam quantum ad determinationem; & ita eatenus actus voluntatis sunt in ejus potestate, quatenus sunt ab ea non solum quoad substantiam, sed etiam quoad determinationem, hoc est, non præcisè quia producit illos, sed quia producit illos ex propria determinatione. Item voluntas est activè indifferens ad plura, proindeque vim habet se ipsam determinandi ad alterutrum ex oppositis: unde determinatè exit in hunc actum potius quam in illum, non quia ab alio agente determinatur, sed quia se ipsa determinat. Potuine clariùs excludi prædeterminatio physica?

Nec juvat adversarios id, quod dicunt, S. Doctorem hic excludere determinationem voluntatis, quæ sit ab alio agente creato, non determinationem, quæ sit à Deo. Nam 1. S. Doctor loquitur generaliter, ac proinde non solum excludit determinationem, quæ sit ab agente creato; sed etiam determinationem, quæ sit à Deo. 2. Juxta S. Doctorem, quod voluntas determinatè exeat in hunc actum potius quam in illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate; quia voluntas habet indifferentiam activam, & vim se ipsam determinandi. Sed hæc ratio tam valet ad excludendam determinationem, quæ sit à Deo, quam determinationem, quæ sit ab alio agente creato. 3. Hoc, quod voluntas determinatè exeat in hunc actum vel in illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate, dicit S. Doctor, ut probet actus voluntatis esse in ejus potestate; quæ non est efficax, nisi excludat omnem omnino determinationem, quæ sit ab agente extrinseco, sive increato sive creato. Imò debet potius excludere determinationem, quæ sit ab agente increato, quam determinationem, quæ sit ab agente creato. Cum enim actio agentis increati longè efficacior sit, quam actio agentis creati, determinatio, quæ esset ab agente increato, longè magis ligaret voluntatem, quam determinatio, quæ esset ab agente creato, & ita actus longè minùs esset in potestate voluntatis sub prima determinatione, quam sub secunda. 4. Denique S. Thomas vult ostendere actum malum, elicitem à voluntate, ipsi merito imputari ad culpam; nam sic concludit hoc loco: *Unde si aliquis defectus sit in actu ejus, ipsi voluntati in culpam & peccatum imputatur.* Atqui ad hoc requiritur, ut S. Doctor excludat omnem antecedentem determinationem intrinsecam ad unum. Nam si voluntati non imputaretur ad culpam actus malus, productus ab ea ex determinatione profecta ab agente creato, quare imputaretur productus ab ea ex determinatione profecta ab agente increato? Certè in secundo casu non minùs ageret ex antecedenti obligatione ad alteram partem contradictionis, quam in primo. Quod si supponatur S. Doctor excludere à voluntate malum agente omnem antecedentem determinationem intrinsecam, undecumque proficiatur; jam res plana est, & faciliè intelligitur voluntati actum malum merito ad culpam & pœnam imputari.

3. S. Thomas sic ait in 4. dist. 49. quæst. 1. art. 3. quæst. 2. ad 1. *Potentia rationalis se habet ad opposita in his, quæ ei subsunt, & hæc sunt illa, quæ per ipsam determinantur. Non autem potest in opposita illorum, quæ sunt ei ab alio determinata: & idèd voluntas non potest in oppositum ejus, ad quod ex divina impressione determinatur, scilicet in oppositum finis ultimi. Potest autem in oppositum eorum, quæ ipsa sibi determinat, sicut sunt ea, quæ ordinantur in finem ultimum, quorum electio ad ipsam pertinet.*

Hic

Hic locus nullum tergiversationi locum relinquit. Nam juxta S. Doctorem. 1. Voluntas non se habet ad opposita, & consequenter non est libera libertate arbitrii, nisi in his, quæ sunt in ejus potestate; & ea tantum sunt in ejus potestate, in quibus se ipsa determinat; ac proinde ea, in quibus ab alio agente extrinseco determinatur, non sunt in illius potestate. 2. Et ita non se habet ad opposita in iis, in quibus determinatur à Deo; sed in illis tantum, in quibus non ex divina impressione, sed ex propria electione determinatur. 3. Et sic non se habet ad opposita circa finem ultimum, quia non à se ipsa, sed à Deo determinatur ad appetitionem finis ultimi: è contra verò se habet ad opposita circa media ad finem ultimum, quia non à Deo, sed à se ipsa determinatur ad assumendum unum medium potius quam aliud. Unde vis electiva voluntati competit, non circa finem ultimum, sed circa media; quia vis electiva ipsi competere non potest in iis, in quibus determinatur ex impressione divina; sed in iis tantum, in quibus se ipsa determinat.

Nota obiter. Apud S. Doctorem determinatio perfecta à Deo, & determinatio perfecta ab ipsa voluntate, inter se opponuntur, & una necessariò excludit alteram. Unde voluntas non se determinat circa finem ultimum, quia circa finem ultimum determinatur à Deo; & quia non determinatur à Deo circa media, circa media se ipsa determinat. Quòd si etiam circa media determinaretur à Deo, non magis se ipsa determinaret, aut determinare posset circa media, quam circa finem ultimum. Hinc voluntas à Deo ita prædeterminata ad aliquem actum, ut ad eundem actum se ipsa determinet, chymara est in principiis Angelici Doctoris.

4. S. Thomas Quodlibet. 1. art. 7. ad 2. sic ait: *Deus movet omnia secundum modum eorum, & ideo divina motio à quibusdam participatur cum necessitate; à natura autem rationali cum libertate, propter hoc quod virtus rationalis se habet ad opposita: & ideo sic Deus movet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere.* Igitur juxta S. Thomam, distinguenda est duplex motio divina, una scilicet talis, ut non possit ei resisti; altera verò talis, ut ei resisti possit. Prima determinat ad unum, secunda non determinat. Unde prima antecedenter obligat ad alteram partem contradictionis, secunda verò non obligat, & sic prima necessitat, secunda verò non necessitat. Prima utitur Deus in movendis causis necessariis; quia quantum est ex se, sunt ad unum determinatæ: secunda verò in movendis causis liberis; quia, quantum est ex se, non sunt ad unum potius quam ad aliud oppositorum determinatæ; & ita fit, ut Deus moveat causas omnes secundum modum & exigentiam earum.

Sed ex his adhuc argumentor sic. Ex S. Thomæ Deus ita movet voluntatem ad actum liberum, ut voluntas possit huic motioni resistere. Sed voluntatem posse resistere motioni divinæ, est voluntatem posse conjungere cum motione divina negationem actus, ad quem movetur, ut satis superque ostensum est superius. Ergo ex S. Thomæ Deus ita movet voluntatem ad actum liberum, ut voluntas possit cum hac motione conjungere negationem actus, ad quem movetur. Ergo ex S. Thomæ Deus non ita movet voluntatem ad actum liberum, ut voluntatem motam, simpliciter repugnet non elicere actum, ad quem movetur: nam voluntas sic mota non posset cum motione conjungere negationem actus, ad quem movetur. Ergo ex S. Thomæ Deus non ita movet voluntatem ad actum liberum, ut eam ad illum physicè determinet, seu prædeterminet: nam secundum Prædeterminantes, physica determinatio seu prædeterminatio, est motio talis, ut ea posita, simpliciter repugnet voluntatem non elicere actum, ad quem movetur.

5. S. Thomas quæst. 3. de potentia art. 7. ad 13. sic loquitur: *Voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem cause primæ, sed quia causa primæ non ita agit in voluntate, ut eam de necessitate*

ad unum determinet, sicut determinat naturam: & ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis & voluntatis. Idem docet 1. 2. quæst. 10. art. 4. in O. *Ad providentiam, inquit, divinam non pertinet naturam rerum corrumpere, sed servare...* Quia igitur voluntas est activum principium, non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam movet, quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens & non necessarius, nisi in his, ad que naturaliter movetur. Quibus locis apertè excluditur à voluntate physica prædeterminatio quantum ad actus liberos: nam juxta S. Doctorem, Deus sic agit in voluntate, & eam movet ad actus liberos, ut non eam necessitet ad unum determinando, vel ut non eam determinet necessitando: nam apud S. Doctorem necessitate & ad unum determinare, vel ut etiam loquitur, ad alteram partem contradictionis obligare, inter se convertuntur.

Quod autem dicunt adversarii, S. Thomam his locis apertè innuere distinctionem duplicis determinationis ad unum, quarum una necessitet, altera non necessitet, nullam habet verisimilitudinem. Quid enim aliud esse potest necessitas, quam antecedens ad unum determinatio, seu antecedens ad alteram contradictionis partem obligatio? Quare bruta agunt semper necessitate, nisi quia semper agunt ex antecedenti ad unum determinatione? Quare homo quandoque vult ex necessitate, quandoque non, nisi quia quandoque vult ex antecedenti ad alteram contradictionis partem obligatione, quandoque non vult ex antecedenti ad alteram contradictionis partem obligatione, sed ex propria determinatione?

Præterea, demus antecedentem ad unum determinationem aliam esse necessitantem, aliam verò non; certè si quæ est necessitas, maxime illa, quam causat physica prædeterminatio, quæ essentialiter connexa est cum actu, ad quem prædeterminatur voluntas; ita ut, ea posita, tam repugnet voluntatem actum non exercere, quam repugnat idem simul esse & non esse. Unde possibile non est voluntatem magis obligari antecedenter ad alteram contradictionis partem, quam obligatur per physicam prædeterminationem. Nec dic Deum prædeterminationem physicam voluntati attemperare secundum ejus exigentiam: Deus enim non magis potest eam attemperare voluntati secundum voluntatis exigentiam, quam potest mutare ejus naturam & essentiam. Deus igitur non physicam prædeterminationem, sed motionem suam attemperat voluntati secundum ejus exigentiam; & idcirco sic movet eam, ut non eam prædeterminet.

At inquit. Physica prædeterminatio est qualitas fluens & transiens. R. Inde tantum sequi, quòd voluntas physicè prædeterminata agat ex necessitate fluenti & transeunti. At voluntas agens ex necessitate fluenti & transeunti, non magis agit liberè, quam si ageret ex necessitate permanenti. Præterea, cum secundum adversarios voluntas ad omnes actus suos indigeat physica prædeterminatione, ex doctrina adversariorum sequitur, voluntatem nunquam agere sine fluenti & transeunti necessitate ad agendum. Voluntas autem semper agens cum fluenti & transeunti ad agendum necessitate, perinde se habet in affirmatione morali, ac si quantum ad omnes actus suos subiaceret permanenti necessitati.

Obj. Juxta S. Thomam, Deus physicè præmover voluntatem etiam ad actus liberos. Ergo physicè prædeterminat. R. neg. conseq. Non enim valet: Deus physicè præmover: Ergo physicè præmover tali modo. Physicè autem prædeterminare, non est præcisè physicè præmovere, sed physicè præmovere tali modo. Unde physicè præmovere, latius patet, quam physicè prædeterminare; & primum se habet ad secundum, sicut superius ad inferius, & sicut genus ad speciem. Non valet autem à superiori ad inferius, à genere ad speciem per affirmationem, sed per negationem tantum, ut docent Summulistæ. Observandum tamen est, S. Doctorem, nomine præmotionis,

tionis, seu; quod idem est, motionis, quandoque physicam prædeterminationem, seu determinationem ad unum intelligere, ut cum 1. 2. q. 9. a. 6. ad 3. dicit Deum, tanquam universalem motorem, movere voluntatem hominis ad universale objectum voluntatis, quod est bonum in genere, atque interdum eandem hominis voluntatem movere specialiter ad volendum aliquod bonum particulare. Hic enim manifestè loquitur S. Doctor de motione physica, non qualibet, sed quæ sit antecedens ad unum determinatio: alioqui, juxta S. Doctorem, Deus non præmoveret physicè voluntatem hominis ad omnes actus suos. Quod est contra mentem S. Doctoris, ut modò videbitur.

ARTICULUS III.

Utrum S. Thomas docuerit, Deum physicè præmovere causas necessarias ad agendum, & an idem de causis liberis docuerit.

RESPONSIO.

DEum physicè præmovere omnes causas tam liberas quam necessarias ad omnes actus suos, docuit S. Thomas.

Prob. Ex quest. 3. de potentia art. 7. in O. ubi sic loquitur S. Doctor: *Deus est causa actionis cujuslibet, in quantum dat virtutem agendi, & in quantum conservat eam, & in quantum applicat actioni.* Hanc autem applicationem diversam esse à productione & conservatione virtutis agendi, disertè asserit eodem loco. Præterea, eodem loco manifestè significat se, non de morali, sed de physica applicatione loqui; utitur enim exemplo hominis applicantis cultellum ad incidendum; quæ applicatio physica est. Atqui applicatio physica ad actionem est physica præmotio. Ergo juxta S. Thomam, &c.

Obj. 1. Ad actionem naturalem sufficit virtus naturalis, indita causæ secundæ. *Resp.* cum S. Doctore art. citato ad 1. ad actionem naturalem sufficere in ordine suo virtutem causæ secundæ, at non sufficere simpliciter: quia de ratione causæ inferioris est, ut non agat, nisi mota à causâ superiore, quæ idcirco dicitur causâ primâ actionis causæ inferioris.

Obj. 2. Si Deus præmoveret creaturas ad operationem suam, vel Deus & creatura una & eadem operatione operantur, vel non. Neutrum dici potest, Ergo, &c. *Resp.* cum S. Thoma eodem art. ad 3. & 4. actionem, quæ creatura præmoveretur à Deo, à Deo solo esse, & nullo modo à creatura: ipsam verò operationem creaturæ à Deo præmotam, esse à Deo simul & à creatura; à Deo quidem ut causâ primâ, à creatura verò ut causâ secundâ: sicut actio, quæ causâ principalis applicat instrumentum ad operandum, est à sola causâ principali; ipsa verò operatio instrumenti simul est à causâ principali, & instrumento; à causâ principali quidem, ut causâ superiore; & ab instrumento, ut causâ inferiore, & subordinata causæ principali.

Dices. Non potest eadem operatio simul esse à duabus causis immediatè. *Resp.* Eandem operationem posse immediatè esse à duabus causis etiam totalibus, inter se ordinatis secundum prius & posterius, quarum scilicet una est superior & subalternans, altera verò inferior & subalternata, una movens & applicans, altera verò mota & applicata, ut patet in operatione instrumenti.

Obj. 3. Deus potuit condere creaturam cum virtute sufficiente ad operandum, independentem ab omni alia causâ præmovenente & applicante ad operationem. *Resp.* neg. Nam de ratione omnis virtutis creatæ est, ut se habeat ad virtutem increatam, tanquam virtus inferior ad superiorem: omnis enim virtus creatæ in agendo essentialiter subordinatur virtuti divinæ. At de ratione virtutis inferioris est, ut agat tanquam instrumentum virtutis superioris: ita ut exclusâ actione virtutis superioris moventis & applicantis inferioris virtutem, inferior virtus nec habeat, nec habere

possit operationem. Ergo de ratione omnis virtutis creatæ est, ut agat tanquam instrumentum virtutis increatæ: ita ut exclusâ actione virtutis increatæ moventis & applicantis virtutem creatam, virtus creatæ nec operetur, nec operari possit. Ita respondet S. Thomas eodem art. ad 5.

Obj. 4. Si Deus præmoveret creaturam, creatura nihil operatur. Nam si Deus præmoveret creaturam, sufficienter operatur. Deo autem sufficienter operante, superfluum esset ponere operationem creaturæ. *Resp.* neg. seq. *Ad prob.* *Resp.* Deum, præmovendo creaturam, sufficienter operari in ratione causæ primæ & principalis, seu in ratione præmovenentis & applicantis. Unde sequitur, quod præter Deum non requiratur alia causâ præmovens & applicans creaturam ad operandum, non verò quod creatura nihil operetur sub motione & applicatione divina: imò cum operatio creaturæ sit à Deo ut causâ primâ, necesse est illam esse à creatura ut causâ secundâ: nam causâ primâ & causâ secundâ, sicut causâ principalis & causâ instrumentalis, sunt correlativæ. Vide S. Thomam eod. art. ad 16.

Obj. 5. Eccles. 15. dicitur, quod Deus fecit hominem, & reliquit eum in manu consilii sui. Ergo falsum est, quod physicè præmoveat voluntatem ejus. *Resp.* neg. conseq. Nam Deus dicitur reliquisse hominem in manu consilii sui, non quia voluntatem ejus non præmoveret physicè ad actus suos, sed quia voluntati ejus relinquit dominium actuum suorum: relinquit autem, eam ita præmovendo, ut non obliget ad alteram partem contradictionis. Unde voluntas sub præmotione divina retinet activam indifferentiam ad utrumlibet oppositorum expeditam. Vide S. Doctorem eod. art. ad 12.

Obj. 6. Si Deus præmoveret voluntatem, & ita si Deus est causâ primâ operationis voluntatis, voluntas verò causâ secundâ tantum, defectus, qui accidunt in operatione voluntatis, debent magis tribui Deo, quam voluntati: nam causâ primâ plus influit in causatum, quam causâ secundâ. *Resp.* neg. seq. *Ad ejus prob.* R. Ex ea sequi tantum, quod quidquid perfectionis est in causato, sit principaliter attribuendum causæ primæ, quam causæ secundæ, & consequenter quod quidquid perfectionis est in operatione voluntatis, magis attribuendum sit Deo, quam voluntati. Quod si quem defectum habet voluntatis operatio, totus attribui debet voluntati, quæ si Deum in operando imitaretur, & tam perfectè ageret in suo ordine, quam Deus in suo, omnis navè expert operatio ejus existeret. Vide S. Doctorem art. eod. ad 15.

ARTICULUS IV.

Quomodo, juxta S. Thomam, Deus physicè præmoveat causas tam liberas quam necessarias, ad operationes suas.

RESPONSIO I.

Sic Deus, juxta S. Thomam, physicè præmoveret causas necessarias ad agendum, ut eas ad unum physicè prædeterminet.

Prob. Ex commentar. in 2. Sent. dist. 25. quest. 1. art. 1. ad 3. ubi sic ait S. Doctor: *Deus operatur in omnibus, ita tamen quod in unoquoque secundum ejus conditionem: unde in rebus naturalibus operatur, sicut ministrans virtutem agendi, & sicut determinans naturam ad talem actionem.* Idem docet pluribus aliis locis. Ratio autem ejus est, ut patet ex verbis citatis, quia Deus præmoveret omnia secundum eorum conditionem & exigentiam. Unde cum causæ necessarie exigant ad unum determinari à causâ præmovenente & applicante eas ad agendum, quia habent virtutem agendi, quantum est ex se, ad unum determinatam; Deus sic eas ad agendum præmoveret & applicat, ut ad unum prædeterminet.

Obj. Causâ necessaria est ex se ad unum determinata,